

Akkordskiftet sker altså på grundslagene med den modusfremmede tone c' som et accidentalt gennemgangsfænomen med ren rytmisk aktiverende funktion. Subdominanten er altereret ud fra sin heltonestruktur; ikke blot kvinten er opadaltereret fra b til h, men i bassen er kvinten nedaltereret, fra b til bes, i notationen som a. Es og g er henholdsvis grundtone og tert i akkorden. Analysen er anført under eksemplet som 2).

Teresa Waskowska Larsen og Jan Maegaards bog er et meget kvalificeret og inspirerende bidrag til studiet af den romantiske harmonik. Bogen vil helt givet finde anvendelse på de nordiske universiteter og konservatorier. Den vil også med udbytte kunne læses af enhver professionel musiker, der ønsker at erhverve sig fordybet indsigt i den romantiske musiks harmoniske bevægelsesmønstre.

Orla Vinther

Dan Fog: Dansk musikfortegnelse: 1. del 1750–1854: en dateret katalog over trykte danske musikaler. Kbh.: Fog, 1979. XXXVIII, 203 s.

Dan Fogs indsats for dansk musikbibliografi er enestående. Hans ihærdige arbejde har frembragt mange værdifulde bibliografier, og flere er i vente. Det mest spændende er dog det store projekt om danske musikforlags historie og datering af ældre danske nodetryk, som han har arbejdet med i de senere år. Den foreliggende bog er et produkt af dette projekt.

»Hensigten med dette arbejde har været at søge at skabe et musikalsk side-stykke til de litterære opslagsværker Bibliotheca Danica og Dansk Bogfortegnelse« (s. IX). Det tilstræbes at lave en fortegnelse over samtlige »noder, der udkom i Danmark fra ca. 1750 til 1854, – samt over danske komponisters værker, der i samme periode blev udgivet i udlandet« (s. IX). Disse tidsgrænser er valgt, fordi Åke Davidssons *Danskt musiktryck intill 1700-talets mitt* (Uppsala 1962) dækker de ældre tryk, mens der efter 1854 i *Dansk Boghandlertidende* fremkom en løbende musikfortegnelse. Der stoppes i denne bog konsekvent med året 1854, hvorved altså en del komponisters produktion brat afskæres. Fortsættelse følger formodentlig, jfr. at den foreliggende bog betegnes som 1. del.

Dansk og Danmark tages i meget bred betydning. Norge (til 1814) og Hertugdømmerne regnes naturligt nok med, og udenlandske komponister, som har virket i Danmark, selv om det kun er i meget korte perioder, tages også med. Fog skriver selv at begrebet dansk i denne fortegnelse er lidt svævende, og jeg giver ham ret i at afgørelsen af om en komponist kan siges at være dansk i mange tilfælde må bero på et skøn. Som bruger af fortegnelsen savner man dog en nærmere præcisering af hvilke kriterier der har været anvendt for medtagelse, hhv. udeladelse af materiale af komponister som kun har virket i Danmark i en vis periode. Fog har valgt hellere at tage for meget med end for lidt. Det finder jeg fornuftigt. Vi finder altså foruden danske komponisters værker publiceret i Danmark også deres værker udkommet på klart uden-

landske forlag samt klart udenlandske komponister, fx. Mozart, udkommet på danske forlag. I øvrigt ikke bare noder, men også bøger og pjecer om musik, selv om dette ikke nævnes i forordet.

Fog registrerer alle de arrangementer og enkeltudgaver han har kunnet finde – udelader altså intet fordi det er for småt, som visse andre bibliografier. Men han nævner som regel kun førsteudgaven – ikke eventuelle senere oplag/udgaver.

Fortegnelsen er ordnet alfabetisk efter komponist – anonyme numre og samlinger systematisk. Inden for hver komponist opdeles i *instrumentalmusik* – *vokalmusik* – *dramatisk musik* – *litteratur*. Disse grupper underdeles igen; fx. kan vokalmusikken, hvor der er materiale til det, hos en komponist deles i *korværker* – *mandskor* – *duet* – *sang med pianoforte* – *med guitar* – *melodibøger (enstemmige)* – *liturgisk musik* – *udgaver med ciffernotation* – *anden vokalmusik*. Gruppen *dramatisk musik* trækker fra de andre grupper.

Der er registre over personer, geografiske navne og sag- og stikord (herunder titlerne på musikalske periodica og samlinger). Personregistret giver hovedsagelig henvisninger til tekstforfattere og til de steder hvor en komponist ikke står som hovedordningsselement, især i de anonyme samlinger. Ud over disse traditionelle registre findes der også en »alfabetisk og systematisk oversigt«, en særlig form som jeg kalder randregister. Ved hjælp af dette kan man overskue hvilke komponister (i den alfabetiske del) der har skrevet værker for en bestemt besætning. Ud for hvert komponistnavn er der nemlig anført et tal eller et bogstav som står for en gruppe i systematikken. Således er 1 = Kor; 2 = Mandskor; 3 = Duet; Z = Litteratur. Hvis man vil se hvem der har udgivet musikkritik følger man kolonnen Z og standser hver gang der står et Z ud for et komponist/forfatternavn. Jeg synes det er forfriskende med en helt ny type registre, men jeg tvivler på at denne oversigt vil blive brugt ret meget, da det traditionelle sagregister dækker de samme grupper ind. Man kan fx. her slå op på Litteratur og finde henvisninger til alle sider (ikke blot i alfabetisk del) hvor der nævnes musikkritik.

Der alfabetiseres i øvrigt efter udenlandske regler, således kommer fx. Grønland før Grose.

Fog har igennem mange år samlet materiale, utallige nodetryk har han haft i hænderne; men han har desuden metodisk gennemset en lang række kilder: forlagskataloger, bibliotekskataloger, bibliografier, lexika mv. Hans fortegnelse er den mest fuldstændige fortegnelse for denne periode jeg kender. Jeg har taget stikprøver i *RISM* og Statsbibliotekets katalog over *Dansk musik* (Aarhus 1977), som jo også er meget omfattende fortegnelser (*RISM* dog kun til ca. 1800) og fundet flere numre hos Fog, som ikke er i de to nævnte kataloger, fx. nogle engelske og skotske danse for små ensembler af Claus Schall. Katalogerne omfatter kun, hvad der faktisk (på registreringstidspunktet) befinder sig i den bestemte samling, mens Fog ikke er bundet til dette.

Man kan dog i de nævnte kataloger finde ting, som mangler hos Fog. Fx.

i Statsbibliotekets katalog, Registratordelen. Dupuy: *Folksång – Polonoise* 1796 og 1801 – *Romance for sang og guitar – Sång den 4. Juli 1820*. – Af Weyse har Statsbiblioteket en del sange med guitar (enkeltryk) som ikke ses hos Fog.

I RISM A/I/7 (S 930) kan man af Sarti finde stemmerne til Sinfonia'en til *Ciro riconosciuto* (Leipzig 1758) hvor Fog kun har partituret (Kbh. 1756). Under RISM nr. S 1300 finder man af Claus Schall: *XII Angloises pour deux violons, deux floutes ou hobois, deux cors et basse*. 7 st. (Sorø Akademi), som formodentlig ikke er med hos Fog.

De enkelte numre er meget nødtørftigt beskrevet: Komponistnavn i standardform – titel – textforfatter – opusnummer subsidiært evt. værkfortegnelsesnummer – forlagsnavn i standardform (fx. L&O (= Lose og Olsen) og Lose). Udgivelsessted nævnes kun ved det mindst almindelige, ikke-københavnske forlag, eller hvis der ikke er noget forlag. Endelig: Datering af hvert nummer (meget få udaterede). Desuden besætningsangivelse, som regel blot ved en forkortelse i margin, fx. 2Fl (= for 2 fløjter).

Titlerne gengives i standardiseret form: »Sprogligt har jeg i en del tilfælde omformet titler til en vis ensartethed. Ikke sjældent foreligger samme udgave med forskellige titelsider, og især de ældre udgaver har tit en fransk eller tysk titel, – men f.ex. avertissementer, kataloger etc. anfører en dansk version. Jeg har derfor betragtet det entydige i titlens indhold som væsentligere end et nøje citat af een eller anden kilde. (...) Hensynet til udenlandske brugere af katalogen er også årsagen til den lidt aparte stavemåde. Jeg har forsøgt en slags egalisering i den retskrivning, der brugtes indtil 1948« (s. XII).

Resultatet er efter min vurdering snarere blevet en vis vilkårlig uensartethed, og andet kan man vel heller ikke forvente når der er så store variationer i materialet. Fog skriver fx. *Kjærligheds Magt*, men *Rolf Blaaskæg*; hvorfor droppe i et i -skiæg, men bevare det i Kjær- (s. 117–18)? – Fog s. 143: *Apollo. Et musikalsk Maanedsskrift for Sang og Klaver af forskellige Komponister*. Hvorfor stave »forskjellig« på gammeldags manér, men modernisere det oprindelige »Maanedsskrift« og »Klaveer«? Den slags inkonsekvenser er der mange af. Så selv om det på en måde er prisværdigt at forsøge at lette brugen af fortegnelsen, så mener jeg at brugeren snarere må blive forvirret, især i de tilfælde hvor en titel i Fogs fortegnelse har et så arkaisk præg at man må tro at den er afskrevet bogstavret efter nodetrykket, mens den ved sammenligning med originalen kan vise sig at have været udsat for en eller anden ændring. Da resultatet altså under alle omstændigheder er et broget billede, kunne Fog lige så godt have holdt sig til den nøjagtige, bogstavrette afskrift efter nodetrykket. Det er et grundlæggende bibliografisk princip, som kunne have været opfyldt inden for de rammer Fog har sat for sin fortegnelse – dog naturligvis kun for de tryk han selv har haft i hånden. I de tilfælde hvor oplysningerne stammer fra andre kilder må man nøjes med de data som findes der. Titlerne behøver ikke at fylde ret meget mere end de gør hos Fog nu, men forkortelser skal markeres.

Et andet grundlæggende princip som man også ville forvente overholdt i en seriøs bibliografi, er at der i hvert tilfælde angives om deskriptionen er foretaget ved selvsyn eller ej. Fog skriver at »en del stof er medtaget fra anden- eller trediehånds kilder« (s. X). Det er ikke noget særligt besvær at afmærke det stof som ikke er beskrevet ved autopsi; det kan fx. gøres ved at sætte et særligt tegn i marginen. Det vil give brugerne en helt anden sikkerhed i anvendelsen af fortegnelsen hvis vi ved, hvilke numre Dan Fog selv har haft i hånden, og hvilke der måske bare er »spøgelse«. Det bedste er naturligvis hvis den kilde, som et ikke-autopseret nummer stammer fra, nævnes. Det er ikke et spørgsmål om bibliografiske konventioner, men noget der har betydning ved anvendelsen af Fogs fortegnelse. Den omfatter formodentlig nodetryk, som Dan Fog har haft i hånden, men som nu ikke mere kan fremskaffes. Hvis disse tryk havde fået en nøjagtig bibliografisk beskrivelse, ville fortegnelsen herigennem have en særlig kildeværdi.

For brugeren vil det ofte være uvist om et tryk som findes beskrevet i Fogs Musikfortegnelse er identisk med lignende tryk fundet i andre musikfortegnelser eller med konkrete nodetryk som man står med i hånden. Nu er der ganske vist mange usikkerhedsmomenter i identifikation af nodetryk, men hvis Fogs deskription havde været nøjagtigere ville man i det mindste have kunnet konstatere om et konkret tryk afviger fra hans deskription.

Det væsentligste ved denne fortegnelse er vel at (næsten) alle tryk er daterede. De fleste nodetryk fra denne periode har jo ingen form for årstal, og det er Fogs store fortjeneste at han har kunnet komme frem til udgivelsesårene. Han udgav i 1972 et uanseligt, men i virkeligheden særdeles betydningsfuldt hæfte: *Dänische Musikverlage und Notendruckereien: Beiträge zur Musikaliendatierung*. I dette hæfte får vi lister over forlagene med deres skiftende adresser med tilhørende årstal og deres eventuelle pladenumre som Fog har kunnet indplacere i tid. Bag disse lister ligger der et kæmpearbejde, bl. a. med gennemgang af datidens aviser.

Hvilke kriterier han har anvendt ved dateringen af det enkelte tryk kan vi imidlertid ikke vide. Årstallene angives blot – take it or leave it. Man kan fx. ikke af fortegnelsen se om noden faktisk har et årstal trykt i sig, eller om årstallet er fra andre kilder. Jeg havde gerne set, dels at fortegnelsen havde været mere udførlig i beskrivelsen af den enkelte node, dels at dette krav havde været efterkommet: »The dating of music is becoming more exact and more reliable. Furthermore, ours is an age of cooperative research and international bibliographical control. For such reasons, it is particularly important that any date which is established – by an editor, a bibliographer, or a cataloguer – should be supported by a statement, specifying briefly or implying clearly what evidence was used to establish the date.« (*Guide for dating early published music*. Comp. by D. W. Krummel. Hackensack (N.J.) 1974 s. 52).

Svend Bruhns